

بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و سبک زندگی در میان دبیران زن

ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز

نادیه نعیمی^۱

داود ابراهیم‌پور^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۴/۹

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۶/۵/۲۶

چکیده

هدف از تحقیق حاضر بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و سبک زندگی در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز» بوده است، از نظر روش؛ توصیفی- پیمایشی بوده است. هم‌چنین از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر زمانی؛ مقطعی است. جامعه آماری تحقیق دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد ۳۰۰ نفر بوده که حجم نمونه با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه کوکران به تعداد ۱۶۸ نفر تعیین گردید و نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق از پرسشنامه در مقیاس لیکرت استفاده شده است. طبق یافته‌های تحقیق که با استفاده از آزمون تحلیل واریانس به دست آمده، مشخص شد که؛ بین میزان اعتماد بین شخصی، میزان اعتماد نهادین، میزان اعتماد تعمیم یافته و میزان اعتماد مدنی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سبک‌های مختلف زندگی (سنتی، مدرن و بینابینی) تفاوت معنادار وجود دارد. هم‌چنین؛ بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سن، برحسب محل سکونت و برحسب مدرک تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد.

واژگان کلیدی: اعتماد اجتماعی، سبک زندگی، دبیران زن.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی؛ تبریز- ایران.

۲. گروه علوم اجتماعی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی؛ تبریز- ایران (نویسنده مسئول).

مقدمه

سبک زندگی عبارت از شیوه زندگی کردن است که شامل رفتارهای عینی در قالب مصرف می‌شود. سبک زندگی هر فرد یا گروه به عوامل متعددی بستگی دارد که میزان و نوع اعتماد اجتماعی هر فرد در آن دخیل است. با تغییر در سبک زندگی در جوامع مختلف، روابط و تعاملات بین افراد نیز دچار تغییر می‌شود. در برخی موارد، دقیقاً نمی‌توان تشخیص داد که این تغییرات مثبت و سازنده است یا منفی و مخرب. اما در حوزه اعتماد اجتماعی چنین به نظر می‌رسد که تغییر در سبک زندگی و گرایش به سبک‌های نوین، موجب افول اعتماد در بین اعضای جوامع انسانی شده است. جامعه ایرانی نیز به عنوان جامعه‌ای که در معرض تغییرات سریع اجتماعی و تغییرات در سبک زندگی است، با مساله افول اعتماد اجتماعی رو به رو است. افول اعتماد در روابط بین شخصی و اعتمادهای نهادی و مدنی به عنوان یک مشکل ناشی از این تغییرات سریع به راحتی در جامعه ایرانی و از جمله در کلانشهر تبریز قابل تشخیص است. از این رو، لازم است ضمن واکاوی و بررسی دقیق ریشه‌ها و پیامدهای بی‌اعتمادی اجتماعی، مطالعاتی جهت یافتن راهکارهایی به منظور افزایش اعتماد اجتماعی در جامعه انجام گیرد. برخی از جامعه‌شناسان، راهکار افزایش اعتماد اجتماعی از طریق گروه‌های خرد و واسطه‌ای جامعه‌ای را پیشنهاد می‌دهند. به این معنا که مکان‌ها و موقعیت‌هایی که در آن اعتماد ایجاد و توسعه می‌یابد شناسایی و تقویت شود. دیگر جامعه‌شناسان بر نقش سازمان‌های غیر دولتی، در ایجاد اعتماد اجتماعی تاکید می‌ورزند. چنان‌که دیگرانی نیز بر نقش و تاثیر خانواده بر ایجاد اعتماد اجتماعی توجه می‌دهند و معتقدند که خانواده و رفتارهای اعضای آن، اعتماد اولیه را در افراد ایجاد و آن را به سایر سطوح گروه‌ها و نهادهای جامعه گسترش می‌دهد. البته هستند جامعه‌شناسانی که بر پایه رویکرد کارکردگرایی به دین می‌نگرند و به تاثیر و نقش دین‌داری در اعتماد اجتماعی توجه می‌کنند. گروهی نیز بر خصوص تاثیر نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی بر اعتماد اجتماعی توجه کرده و معتقدند تا هنگامی که نابرابری‌های اجتماعی (توزیع نابرابر ثروت و فرصت‌های اجتماعی) در جامعه وجود دارد نمی‌توان شاهد شکل‌گیری و توسعه اعتماد در جامعه بود (امیرکافی، ۱۳۹۰: ۱۱).

اعتماد اجتماعی افراد از عوامل متعددی تاثیر می‌پذیرد. عوامل فردی و عوامل اجتماعی. عوامل فردی متغیرهایی مانند جنسیت، سن، محل سکونت، زمینه خانوادگی، شغل و ... را شامل می‌شود و عوامل اجتماعی متغیرهایی مانند ساختار سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و مذهبی، نوع تعاملات بین افراد، سبک زندگی و ... را دربر می‌گیرد. یکی از مهم‌ترین این عوامل، سبک زندگی افراد جامعه است. سبک زندگی عبارت از شیوه زندگی کردن است که شامل رفتارهای عینی در قالب مصرف می‌شود (باقری‌نژاد، ۱۳۹۱: ۱۲). سبک زندگی همان طور که بر بسیاری از ابعاد زندگی فردی و اجتماعی افراد تاثیر می‌گذارد، احتمالاً بر اعتماد اجتماعی نیز بی‌اثر نیست. سبک زندگی در یک تقسیم‌بندی کلی به سه نوع سبک زندگی سنتی، سبک زندگی مدرن و ترکیبی از این دو سبک تقسیم می‌شود. به نظر کمپل مصرف مدرن با مصرف سنتی متفاوت است. مصرف

سستی لذت مصرف اشیا و انجام اعمال را در خود آن‌ها جست و جو می‌کند اما مصرف مدرن لذت مصرف را در تجربه ذهنی آن دنبال می‌کند و لذت خواستن اشیا بیش از لذت داشتن آن‌هاست و مصرف کردن چرخه‌ای بی‌انتهاست، زیرا تجربه مصرف کردن همواره از خیال مصرف عقب‌تر است (آزاد ارمکی، ۱۳۸۹: ۱۹). پترسون معتقد است که در دوران جدید الگوی مصرفی بروز کرده است که دیگر اعضای طبقات بالا خود را به داشتن یک الگوی مصرف مشخص محدود نمی‌کنند. او این الگوی مصرف را «همه کاره بودن» می‌خواند. در چنین الگوی مصرف جدیدی، طبقات بالا از همه انواع فرهنگ و هنر استفاده کرده و به سلسله مراتب ژانرهای فرهنگی بی‌اعتنا هستند. ملاحظات زیباشناختی که بر مبنای معیارهای فردی تعریف می‌شوند هدایت کردن زندگی و دآوری سلیقه‌ها را برعهده می‌گیرند. وی چنین تحولی را «زیباشناختی شدن زندگی روزمره» می‌خواند (فاضلی، ۱۳۹۲: ۱۹).

مقاله حاضر، در پی یافتن پاسخی برای این پرسش اساسی است که: آیا بین اعتماد اجتماعی برحسب سبک زندگی در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز تفاوت وجود دارد؟ چنین به نظر می‌رسد اعتماد اجتماعی به عنوان یکی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، در حال کاهش است و در سیری نزولی قرار گرفته است. این مساله در شهر تبریز و در بین زنان تحصیل کرده و از جمله دبیران زن از چندین بعد (اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم یافته، اعتماد مدنی و اعتماد نهادی) در حال تحلیل است. دبیران زن به عنوان یکی از گروه‌های زنان که به خاطر شاغل بودن‌شان بیشتر از بسیاری دیگر از گروه‌های زنان در متن و عرصه فعال جامعه قرار دارند احتمالاً بر حسب سبک زندگی شان از میزان اعتماد اجتماعی پایین‌تری نسبت به زنان دیگر برخوردارند و هم‌چنین خود این گروه نیز بر حسب سبک زندگی متفاوت درون گروهی-شان از اعتماد متفاوتی برخوردارند که این تحقیق سعی در نشان دادن این تفاوت‌ها دارد.

در باب اهمیت و ضرورت موضوع می‌توان گفت؛ اصولاً هیچ رابطه‌ای بدون اعتماد شکل نمی‌گیرد. اعتماد عامل اصلی برقراری پیوند میان انسان‌هاست و همان‌طور که در رابطه بین مادر و نوزاد و اعضای خانواده، مهم‌ترین نقش را بازی می‌کند، در میان آحاد جامعه و روابط متقابل میان آن‌ها نیز اهمیت دارد. اعتماد از لحاظ تکاملی به سازگاری و انطباق بشر کمک کرده و امکان رشد و گذار اجتماعی را فراهم ساخته است، در واقع رشد و توسعه جوامع کنونی بدون آن میسر نیست. اعتماد در زندگی اجتماعی سه نقش عمده ایفا می‌کند: ۱. زندگی را پیش‌بینی‌پذیر می‌سازد تا آینده‌نگری شکل بگیرد. ۲. نوعی احساس تعلق اشتراکی یا گروهی را فراهم می‌آورد. ۳. کارکردن و همیاری افراد جامعه با یکدیگر را امکان‌پذیر می‌کند. اعتماد یک واقعیت اجتماعی سیستماتیک است. وجود اعتماد بین افرادی نشان دهنده باور به ارتباطات اجتماعی و در نتیجه زمینه‌ساز عملکرد اجتماعی است. هر جامعه‌ای در فرآیند رشد و توسعه خود نیازمند سرمایه اقتصادی، انسانی و اجتماعی است و اعتماد اصلی‌ترین و مهم‌ترین شاخص سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود. در سال‌های اخیر چنین به نظر می‌رسد که با تغییر در سبک و شیوه زندگی جامعه و شهروندان آن اعتماد اجتماعی در جوامع بشری و به ویژه در جامعه ایرانی رو به افول نهاده است. این تحقیق از آن جهت مهم و ضروری

می‌نماید که می‌تواند با نشان دادن میزان اعتماد اجتماعی برحسب سبک زندگی اطلاعات شایانی در اختیار مسئولان و کاربران قرار دهد.

بهنژاد (۱۳۹۰)، در مقاله «سبک زندگی و سرمایه اجتماعی» با توجه به نظریه بورديو به بررسی مقایسه‌ای دو سبک زندگی در میان جوانان منطقه ۲ شهر همدان می‌پردازند. سبک زندگی اصول‌گرایی انقلابی که متأثر از ارزش‌های انقلاب اسلامی است و اجتناب از روابط با نامحرم و دوری از مدگرایی و مصرف‌گرایی غربی و تأکید بر هویت اسلامی در مقابل هویت غربی از ویژگی‌های این سبک است و سبک زندگی پسامدرن که مدگرایی، مصرف‌گرایی و مصرف‌گرایی غربی و ارتباط با جنس مخالف از جمله ویژگی‌های این سبک است.

اکرامی (۱۳۹۲)، در تحقیقی با عنوان «اعتماد اجتماعی حلقه مفقوده سبک‌های نوین زندگی» با توجه به نظریه بورديو و گیدنز به بررسی مقایسه‌ای دو سبک زندگی اصول‌گرایی و پسا مدرن و ارتباط آن با میزان اعتماد اجتماعی در میان ساکنان منطقه ۳ شهر تهران پرداخته است. سبک زندگی اصول‌گرایی انقلابی که متأثر از ارزش‌های انقلاب اسلامی است و اجتناب از روابط با نامحرم و دوری از مدگرایی و مصرف‌گرایی غربی و تأکید بر هویت اسلامی در مقابل هویت غربی از ویژگی‌های این سبک است و سبک زندگی پسامدرن که مدگرایی، مصرف‌گرایی و مصرف‌گرایی غربی و ارتباط با جنس مخالف از جمله ویژگی‌های این سبک است. نتایج تحقیق نشان داد: میزان اعتماد اجتماعی دو گروه متفاوت بوده و هر سبک اعتماد به گروه‌های خاصی را مورد تأکید قرار داده‌اند.

باکاک^۱ (۲۰۰۹)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و سبک زندگی» به بررسی رابطه اعتماد اجتماعی با سبک زندگی دانشجویان دانشگاه کلکته هند پرداخته است که چهارچوب نظری آن بر مبنای نظریه بورديو تنظیم گردیده است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه کلکته بوده و حجم نمونه تحقیق ۴۰۰ نفر بوده که پاسخگویان با شیوه تصادفی سیستماتیک انتخاب و پرسشنامه به شیوه خودگزارشی توسط دانشجویان تکمیل گردیده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که سطح اعتماد اجتماعی از سطح متوسط بالاتر بوده است. هم‌چنین سطح سبک زندگی دانشجویان دانشگاه کلکته از سطح متوسط بالاتر بوده که بیشترین بعد آن مربوط به بعد اجتناب از داروها و مواد مخدر و پیشگیری از حوادث بود. تحلیل همبستگی متغیرها نیز نشان داد که کلیه ابعاد اعتماد اجتماعی با سبک زندگی پاسخگویان رابطه مستقیم و معنی‌داری داشته است.

نتایج تحقیق لوران^۲ (۲۰۱۴)، با عنوان «تأثیر سبک زندگی بر میزان اعتماد اجتماعی منطقه لیبرتی بندر ماری فرانس» نشان می‌دهد که سبک زندگی بر میزان اعتماد اجتماعی تأثیرگذار است. علاوه بر آن

^۱ Bakake

^۲ Luran

بین جنسیت پاسخگویان، سن پاسخگویان و سطح سواد پاسخگویان با میزان اعتماد اجتماعی شان رابطه معنی‌داری وجود دارد (اکرامی، ۱۳۹۲: ۱۶).

چارچوب نظری

اعتماد اجتماعی

امیل دورکیم، اعتماد را آرامشی می‌داند که حاصل زندگی مسالمت آمیز بشر در کنار همنوعانش در حالت صلح و به دور از هرگونه دشمنی و خصومت است. گئورگ زیمل، اعتماد را معادل کلمه ایمان به کار می‌برد و به اعتقاد وی نوعی ایمان و اعتقاد به افراد جامعه است (گلابی، ۲۸: ۱۳۸۹). در کارهای فردیناند تونیس در جوامع سنتی یا گمین شافت اعتماد مانند احترام و حس تعلق شخصی، فضیلتی برای افراد است، در حالی که در جوامع مدرن یا گزل شافت اعتماد غیر شخصی و رسمی است (ازکیا، ۱۵۶: ۱۳۸۹). تالکوت پارسنز عامل ایجاد اتحاد و انسجام اجتماعی و ثبات و نظم را اعتماد می‌داند. به عقیده وی اعتماد، این باور را در افراد ایجاد می‌کند که دیگران به منظور دستیابی به یک موقعیت گروهی از منافع شخصی دست می‌کشند. وی نظام منسجم را نظامی می‌داند که بتوان به عاملان آن در انجام وظایف شان اعتماد کرد که این امر خود به پایداری و نظم سیستم اجتماعی کمک می‌کند (انعام، ۲۵: ۱۳۹۰). آنتونی گیدنز در تعریف اعتماد به فرهنگ آکسفورد استناد می‌کند و اعتماد را به عنوان اطمینان یا اتکا به نوعی کیفیت، یا صفت و یا اطمینان به حقیقت عبارت یا گفته‌ای توصیف می‌کند. به اعتقاد وی اعتماد نوع خاصی از اطمینان است و چیزی یکسره متفاوت از آن نیست (گیدنز، ۳۷: ۱۳۷۷).

رونالد اینگلهارت در تعریف خود از اعتماد به جنبه قابلیت پیش‌بینی رفتار توجه داشته و عقیده دارد، اعتماد یا عدم اعتماد به تشکیل انتظارات در شرایط اطلاعاتی ناقص کمک می‌کند و اعتماد این انتظارات را در بر می‌گیرد که رفتار دیگری به طرز قابل پیش‌بینی دوستانه خواهد بود و در جهت مخالفت رفتار مودبانه یا غیرقابل اعتماد افراد، عدم اعتماد تلقی می‌شود (اینگلهارت، ۲۵: ۱۳۸۸). نیکلاس لوهمان «اعتماد» را به معنی مطمئن بودن درباره کنش‌های احتمالی دیگران در آینده تعریف می‌کند و عنوان می‌کند که اعتماد با مفهوم مخاطره و ریسک در ارتباط است. به اعتقاد لوهمان کارکرد اعتماد در نظام اجتماعی این است که عدم تعیین اجتماعی را کاهش می‌دهد (امیرکافی، ۱۳۹۰: ۱۱).

مارتون دویچ نیز معتقد است که اعتماد عبارت است از انتظار وقوع رویداد، به طوری که این انتظارات منجر به رفتاری گردد که در صورت برآورده شدن انتظارات فرد، پیامدهای انگیزشی مثبتی در وی ایجاد کند و در غیر این صورت پیامدهای منفی در پی داشته باشد. پیوتر زتومکا «اعتماد و اعتماد کردن» را نوعی استراتژی مهم در مواجهه با شرایط نامعین و کنترل آینده می‌داند. جیمز کلن اعتماد را وارد کردن عنصر خطر در کنش با دیگران دانسته و اعتماد را با مخاطره در ارتباط می‌داند.

فرانسیس فوکویاما اعتماد را به عنوان انتظاری که در یک جامعه از رفتار مقرراتی، مسئولانه و همیارانه بخشی از اعضای دیگر جامعه که بر هنجارهای مشترک عام مبتنی است، تعریف می‌کند. از نظر کلاوس اوفه اعتماد به معنای باور به عملی است که از دیگران انتظار می‌رود. وی هم‌چنین اعتماد را فرضی شناختی می‌داند که کنشگران فردی یا جمعی / گروهی در تعامل با دیگران به کار می‌بندند. دیوید جانسون معتقد است «اعتماد یک ویژگی شخصی ثابت و بلا تغییر نیست، بلکه جنبه‌ای از روابط است که پیوسته در حال تغییر بوده و برای ایجاد ارتباط، فرد باید بتواند فضایی آکنده از اعتماد را ایجاد کند که ترس از طرد شدن را کاهش و امید به پذیرش و حمایت و تأیید را افزایش دهد» (تاجبخش، ۲۰۰۸: ۱۳۸۴).

سطوح اعتماد اجتماعی

۱. اعتماد بین شخصی: اعتماد بین شخصی شکلی از اعتماد است که در روابط چهره به چهره خود را نشان می‌دهد. از نظر بلومر این شکل از اعتماد موانع ارتباطی را مرتفع می‌سازد و با کاستن از حالت دفاعی، بسیاری از تعاملات روزانه را موجب می‌شود. اعتماد بین شخصی حوزه‌ای از تعاملات میان عشاق، دوستان و همکاران و هم‌چنین اعتماد میان رئیس و کارمند، سرپرست و کارگر، معلم و شاگرد، فروشنده و مشتری، پزشک و بیمار و ... را در بر می‌گیرد. مشکل اصلی اعتمادی که از تجربه تعامل شخصی ایجاد می‌شود محدود بودن قلمرو آن است و در جامعه‌ای که تحرک و نیازها به همکاری با غریبه‌ها و اتکا به آن‌ها یکی از ویژگی‌های برجسته آن است چندان راهگشا نیست (همان: ۱۰).

۲. اعتماد تعمیم یافته: اعتماد تعمیم یافته را می‌توان داشتن حسن ظن نسبت به اکثریت افراد جامعه جدای از تعلق آن‌ها به گروه‌های قومی و قبیله‌ای تعریف نمود (همان: ۹). موضوع این اعتماد به عنوان مهم‌ترین عنصر نگرشی سرمایه اجتماعی قلمداد شده و از آن جهت متمایز کردن جوامعی که دارای سرمایه اجتماعی سطح بالا هستند نسبت به جوامعی که دارای سطح پایین سرمایه اجتماعی هستند، استفاده می‌شود (بختیاری، ۱۳۸۹: ۱۰۰). این نوع اعتماد در سطحی گسترده‌تر از خانواده، دوستان و آشنایان قرار می‌گیرد. زتومکا معتقد است هدف یا جهت‌گیری اعتماد ممکن است معطوف به جنسیت (من به زن‌ها اعتماد دارم، اما به مردها اعتماد ندارم)، سن (من به افراد میان‌سال اعتماد دارم و ...)، نژاد، قومیت، مذهب و ... باشد (Reeskens and Hooghe, 2007: 51).

۳) اعتماد نهادی: اعتماد نهادی دلالت دارد بر میزان مقبولیت و کارایی و اعتمادی که مردم به نهادها (رسمی دولتی) دارند. به تعبیر دوگان انعکاس فقدان اعتماد به نهادها در اغلب موارد نتیجه بی‌اعتمادی به افرادی است که عهده‌دار امور آن نهادها هستند. بنا بر این میزان اعتماد نهادی برحسب نوع ارزیابی مردم از کارکنان این نهادها در قالب ادارات، ارگان‌ها و نهادهای مختلفی که در زندگی روزمره با آن‌ها ارتباط دارند سنجیده می‌شود. مدرسه، دانشگاه، ارتش، دادگاه، نیروی انتظامی، بانک‌ها، بازار سهام، دولت، مجلس

و ... نوعاً از این نوع اعتماد هستند. میزان اعتمادی که مردم به نهادهای مختلف دارند در بین جوامع متفاوت است و در طی زمان دستخوش تغییراتی می‌شود (علی‌پور، ۱۳۹۲: ۱۱۶).

۴) اعتماد مدنی: گیدنز نظام‌های انتزاعی را نظام‌های انجام کار فنی یا مهارت تخصصی می‌داند که حوزه‌های وسیعی از محیط مادی و اجتماعی زندگی کنونی ما را تشکیل می‌دهد. مثل نظام پزشکی، نظام معماری و غیره. به نظر وی ما از اعتماد به نهادهای مدرن و نظام‌های انتزاعی در موقعیتی که بسیاری از جنبه‌های مدرنیت جهانی شده باشد، ناگزیریم. یکی از معانی قضیه بالا این است که هیچ کس نیست که بتواند از نظام‌های تخصصی در نهادهای مدرن کاملاً دوری گزیند. زندگی در دوره مدرن توسط نظام‌های انتزاعی تخصصی تکه تکه می‌شود و یک نفر نمی‌تواند مانند گذشته همه یا بیشتر کارهای خود را مستقلاً انجام دهد (گیدنز، ۱۳۸۳: ۳۴).

با توجه به مطالب مذکور؛ متغیر اعتماد اجتماعی در این پژوهش با مولفه‌های اعتماد بین شخصی (بر گرفته از نظریات بلومر)، اعتماد تعمیم یافته (بر گرفته از نظریات زتومکا)، اعتماد نهادی (بر گرفته از نظریات دوگان) و اعتماد مدنی (بر گرفته از نظریات گیدنز) مشخص می‌شود.

جدول شماره (۱): چارچوب تئوریک اعتماد اجتماعی

متغیرها	اعتماد بین شخصی	اعتماد تعمیم یافته	اعتماد نهادی	اعتماد مدنی
نظریه راهنما	بلومر	زتومکا	دوگان	گیدنز

سبک زندگی

ویر واژه سبک زندگی را جهت اشاره به شیوه‌های رفتار، لباس پوشیدن، سخن گفتن، اندیشیدن و نگرش‌هایی که مشخص کننده گروه‌های منزلتی متفاوت بودند، به کار گرفت. وبلن، انگیزش و ... اجتماعی برای رفتار رقابت آمیز و چشم و هم‌چشمی را پایه و اساس تبیین پدیده مصرف مدرن قرار می‌دهد و با طرح مفهوم طبقه تن‌آسا، مفهوم تمایز طبقاتی که در مصرف تجلی پیدا کرده است را مطرح می‌کند و قدرت مالی و ثروت را مبنای افتخار، منزلت و جایگاه اجتماعی می‌داند (باقری‌نژاد، ۱۳۹۱). فیدرستون، مدیریت بدن، نحوه صحبت کردن، فعالیت‌های فراغتی، ترجیحات خوراکی و نوشیدنی، خانه، اتومبیل، انتخاب مقصد گذران تعطیلات و نظایر این‌ها را شاخص و ... فردیت ذائقه و سبک مورد علاقه مصرف کننده می‌دانست (شهابی، ۱۳۹۲: ۲۶). گیدنز انسان را به عنوان عامل در شکل‌گیری هویتش موثر می‌داند و معتقد است که انسان تحت فشار ساختار اجتماعی سبک زندگی را بیشتر تقلید می‌کند (گیدنز، ۱۳۸۳: ۱۴۹). بوردیو سبک زندگی را نتیجه قابل رؤیتی از عادت‌واره می‌داند. از نظر او همه عادت‌واره‌هایی که انسان را احاطه کرده است. مثل مسکن، اسباب و اثاثیه، کتاب‌ها، سیگارها، عطرها، لباس‌ها و غیره بخشی از سبک زندگی او می‌باشند (استونز، ۱۳۸۳: ۲۷۷). با توجه به مطالب بالا سبک زندگی در این تحقیق

با سه طبقه مدرن (بر گرفته از نظریات فیدرستون و بوردیو)، سبک سنتی (بر گرفته از نظریات بوردیو) و بینابینی (بر گرفته از نظریات فیدرستون و بوردیو، دوگلاس و ایشرود) مشخص می‌شود.

جدول شماره (۲): چارچوب تئوریک سبک زندگی

متغیرها	سبک مدرن	سبک بینابینی	سبک سنتی
نظریه راهنما	فیدرستون، بوردیو	فیدرستون، بوردیو، داگلاس و ایشرود	بوردیو، گیدنز

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه کلی

- بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

فرضیه‌های اختصاصی

- بین میزان اعتماد بین شخصی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

- بین میزان اعتماد نهادی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

- بین میزان اعتماد تعمیم یافته دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

- بین میزان اعتماد مدنی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

- بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سن تفاوت وجود دارد.

- بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب محل سکونت تفاوت وجود دارد.

- بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب مدرک تحصیلی تفاوت وجود دارد.

- بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب پایگاه اجتماعی-اقتصادی تفاوت وجود دارد.

روش پژوهش

روش تحقیق توصیفی- پیمایشی بوده و برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده گردید. جامعه آماری این تحقیق را دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بودند. تعداد این دبیران یا همان جامعه آماری طبق استعلام از کارگزینی ناحیه ۴ آموزش و پرورش ۳۰۰ نفر است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۶۸ نفر تعیین گردید و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بوده است.

یافته‌ها

در این مطالعه از نظر سنی بیشترین فراوانی پاسخگویان با ۴۵/۲ درصد، در گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و کمترین فراوانی با ۹/۵ درصد، در گروه سنی بالای ۵۰ سال قرار داشتند. از نظر وضعیت محل سکونت بیشترین فراوانی پاسخگویان با ۶۳ درصد، در محلات متوسط و کمترین فراوانی با ۱۳/۷ درصد، در محلات پایین شهری سکونت داشتند. از نظر وضعیت تاهل بیشترین فراوانی پاسخگویان با ۷۵ درصد، متأهل و کمترین فراوانی با ۲/۴ درصد، بی‌همسر به دلیل فوت همسر بود. از نظر رشته تحصیلی تدریسی بیشترین فراوانی پاسخگویان با ۳۵ درصد، در گروه علوم تجربی و ریاضی و کمترین فراوانی با ۱۸/۴ درصد، در گروه دروس عمومی تدریس می‌کنند و از نظر سطح تحصیلات بیشترین فراوانی پاسخگویان با ۵۷/۷ درصد، مدرک تحصیلی لیسانس و کمترین فراوانی با ۲/۴ درصد، مدرک تحصیلی دکتری دارند. - فرضیه اول: بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب سبک زندگی در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۳): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب سبک زندگی با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
بین گروه‌ها	۴/۱۱۲	۲	۵/۱۶	۸/۳۷	۰/۰۱۴
درون گروه‌ها	۲۵۷۶/۳۷	۱۶۵	۱۶۲/۰۲	-	-
کل	۲۵۸۷۴/۷۷	۱۶۷	-	-	-

طبق اطلاعات جدول با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig=0/01$) که کمتر از $0/05$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی‌دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب سبک زندگی در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز تفاوت وجود دارد. هم‌چنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۴) نشان می‌دهد؛ سبک سنتی نسبت به سبک‌های بینابینی و مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد اجتماعی- کسب کرده است. هم‌چنین سبک بینابینی نیز نسبت به سبک مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد اجتماعی کسب کرده است.

جدول شماره (۴): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد اجتماعی در سبک‌های زندگی

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
سبک سنتی	سبک سنتی	سبک بینابینی	۱/۷	۰/۱۰۲
		سبک مدرن	۷/۱	۰/۰۳۶
سبک بینابینی	سبک بینابینی	سبک مدرن	۵/۴	۰/۰۱۳
سبک مدرن				۱۵۷/۲

- فرضیه دوم: بین میزان اعتماد بین شخصی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۵): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد بین شخصی برحسب سبک زندگی با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۴۰۷/۴	۲	۳/۹	۵/۸۹	۰/۰۲
درون گروه‌ها	۱۶۱۲۳/۴۸	۱۶۵	۴۶/۳۱	-	-
کل	۱۶۵۳۰/۸۸	۱۶۷	-	-	-

طبق اطلاعات جدول با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig=0/02$) که کمتر از $0/05$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی‌دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد بین شخصی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد. همچنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۶) نشان می‌دهد؛ سبک سنتی نسبت به سبک‌های بینابینی و مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد بین شخصی کسب کرده است. همچنین سبک بینابینی نیز نسبت به سبک مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد بین شخصی کسب کرده است.

جدول شماره (۶): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد بین شخصی در سبک‌های زندگی

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
سبک سنتی	سبک سنتی	سبک بینابینی	۱/۹	۰/۰۲۱
		سبک مدرن	۳/۱	۰/۰۲۹
سبک بینابینی	سبک بینابینی	سبک مدرن	۱/۲	۰/۰۱۱
سبک مدرن				۲۱/۷
				۲۰/۵

- فرضیه سوم: بین میزان اعتماد نهادی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۷): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد نهادی بر حسب سبک زندگی با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
بین گروه‌ها	۲۳۱/۶	۲	۲/۵۰۳	۵/۴۱	۰/۱۵
درون گروه‌ها	۱۳۴۸۱/۱	۱۶۵	۱۳/۰۹	-	-
کل	۱۳۷۱/۴۸	۱۶۷	-	-	-

طبق اطلاعات جدول با توجه به سطح معنی داری ($Sig=0/01$) که کمتر از $0/05$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد نهادی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد. همچنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۸) نشان می‌دهد؛ سبک سنتی نسبت به سبک‌های بینابینی نمره پایین‌تر و نسبت به مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد نهادی کسب کرده است. همچنین سبک بینابینی نیز نسبت به سبک مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد نهادی کسب کرده است.

جدول شماره (۸): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد نهادی در سبک‌های زندگی

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
سبک سنتی	سبک سنتی	سبک بینابینی	۱/۴	۰/۰۲۳
	سبک سنتی	سبک مدرن	۲/۶	۰/۰۲۴
سبک بینابینی	سبک بینابینی	سبک مدرن	۱/۴	۰/۰۱۷
سبک مدرن				
				۵۷/۲
				۵۵/۸

- فرضیه چهارم: بین میزان اعتماد تعمیم یافته دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز بر حسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۹): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد تعمیم یافته بر حسب سبک زندگی با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
بین گروه‌ها	۴/۵۳۹	۲	۱۰/۰۷	۴/۹۷	۰/۰۰۹
درون گروه‌ها	۱۵۰۱۴/۳	۱۶۵	۱۲۸/۴۳	-	-
کل	۱۵۰۱۸/۲	۱۶۷	-	-	-

طبق اطلاعات جدول با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig=0/009$) که کمتر از $0/05$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی‌دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد تعمیم یافته دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد. همچنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۱۰) نشان می‌دهد؛ سبک سنتی نسبت به سبک‌های بینابینی و مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد تعمیم یافته کسب کرده است. همچنین سبک بینابینی نیز نسبت به سبک مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد تعمیم یافته کسب کرده است.

جدول شماره (۱۰): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد تعمیم یافته در سبک‌های زندگی

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
سبک سنتی	سبک سنتی	سبک بینابینی	۱/۶	۰/۰۲۹
		سبک مدرن	۲/۳	۰/۰۲۴
سبک بینابینی	سبک بینابینی	سبک مدرن	۰/۷	۰/۰۰۷
سبک مدرن				۳۹

- فرضیه پنجم: بین میزان اعتماد مدنی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۱۱): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد مدنی برحسب سبک زندگی با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۳۹۳/۷	۲	۴۸/۹۱	۵/۲۶۶	۰/۰۲۳
درون گروه‌ها	۱۳۷۶۱/۵۲	۱۶۵	۱۲۳/۳۸	-	-
کل	۱۴۱۵۵/۲۲	۱۶۷	-	-	-

طبق اطلاعات جدول با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig=0/02$) که کمتر از $0/05$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی‌دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد مدنی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سبک‌های مختلف زندگی تفاوت وجود دارد. همچنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۱۲) نشان می‌دهد؛ سبک سنتی نسبت به سبک‌های بینابینی و مدرن نمره پایین‌تری از لحاظ اعتماد مدنی کسب کرده است. در حالی که سبک بینابینی نسبت به سبک مدرن نمره بالاتری از لحاظ اعتماد مدنی کسب کرده است.

جدول شماره (۱۲): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد مدنی در سبک‌های زندگی

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
سبک سنتی	سبک سنتی	سبک بینابینی	۱/۴	۰/۰۲۳

۰/۰۲۴	۲/۶	سبک مدرن	۳۷/۲	سبک بینابینی
۰/۰۱۷	۱/۴	سبک مدرن	۳۵/۸	سبک مدرن

- فرضیه ششم: بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب سن تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۱۳): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب سن با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
بین گروه‌ها	۳۳۷/۱	۳	۱۱۲۲/۶۱	۰/۲۳۹	۰/۰۲۶
درون گروه‌ها	۱۶۱۲۶/۲	۷۲	۵۹/۸۹	-	-
کل	۱۶۴۶۳/۳	۷۵	-	-	-

با توجه به سطح معنی داری ($Sig=0/02$) که کمتر از $0/05$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد بین شخصی برحسب سن در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز تفاوت وجود دارد. همچنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۱۴) نشان می‌دهد؛ گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال نسبت به سایر گروه‌های سنی نمره پایین‌تری از لحاظ اعتماد اجتماعی کسب کرده‌اند. همچنین گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال نسبت به دو گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال نمره بالاتر و نسبت به گروه‌های بعدی نمره پایین‌تری کسب کرده‌اند.

جدول شماره (۱۴): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد اجتماعی برحسب سن

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
۱۶۶/۸	۲۱ تا ۳۰ سال	۳۱ تا ۴۰ سال	-۱/۴	۰/۰۱۱
		۴۱ تا ۵۰ سال	-۱/۹	۰/۰۱۴
	۳۱ تا ۴۰ سال	بالای ۵۰ سال	-۲/۲	۰/۰۱۸
		۴۱ تا ۵۰ سال	-۰/۷	۰/۰۱۴
	۴۱ تا ۵۰ سال	بالای ۵۰ سال	-۱/۱	۰/۰۱۷
		بالای ۵۰ سال	-/۵	۰/۰۰۸
۱۶۷/۴	۳۱ تا ۴۰ سال			
۱۶۸/۴	۴۱ تا ۵۰ سال			
۱۶۹	بالای ۵۰			

- فرضیه هفتم: بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب محل سکونت تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۱۵): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب محل سکونت با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۴۱۱/۱	۲	۱۳۴۰/۶۱	۰۰۴/۵	۰/۰۱۴
درون گروه‌ها	۱۳۶۱۴/۲	۱۶۵	۵۹/۸۳	-	-
کل	۱۶۸۷۳/۳	۱۶۸	-	-	-

با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig=0/01$) که کمتر از $0/05$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی‌دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب محل سکونت در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز تفاوت وجود دارد. همچنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۱۶) نشان می‌دهد؛ گروه محلات پایین شهر نسبت به گروه محلات متوسط نمره پایین‌تر و نسبت به گروه محلات بالای شهر نمره بالاتری تری از لحاظ اعتماد اجتماعی کسب کرده‌اند. همچنین گروه محلات متوسط نمره بالاتری نسبت به گروه محلات بالای شهر از لحاظ اعتماد اجتماعی کسب کرده‌اند.

جدول شماره (۱۶): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد اجتماعی برحسب محل سکونت

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری	
محلات پایین	۱۶۱/۶	محلات پایین	محلات متوسط	-۱/۹	۰/۰۱۸
		محلات پایین	محلات بالای	۱/۲	۰/۰۱۳
محلات متوسط	۱۶۳/۵	محلات متوسط	محلات بالای	۰/۷	۰/۰۱۷
محلات بالا	۱۶۲/۸				

- فرضیه هشتم: بین میزان اعتماد اجتماعی دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز برحسب مدرک تحصیلی تفاوت وجود دارد.

جدول شماره (۱۷): آزمون تفاوت بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب مدرک تحصیلی با استفاده از آزمون آنوا

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۵۱۹/۳	۳	۱۰۰۸/۳۶	۵۶۴/۵	۰/۰۰۱
درون گروه‌ها	۱۸۱۴۰/۲	۱۶۴	۰۴/۸۰	-	-
کل	۱۶۱۰۹/۳	۱۶۸	-	-	-

با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig= ۰/۰۰۱$) که کمتر از $۰/۰۵$ می‌باشد، می‌توان نسبت F را معنی‌دار دانست. یعنی: بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب مدرک تحصیلی در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز تفاوت وجود دارد. همچنین نتایج آزمون LSD در جدول شماره (۱۸) نشان می‌دهد؛ گروه کارشناسی بالاترین اعتماد اجتماعی را دارا هستند.

جدول شماره (۱۸): مقایسه چندگانه تفاوت میانگین‌های اعتماد اجتماعی برحسب مدرک تحصیلی

میانگین	شاخص‌ها	خوشه‌ها	تفاوت میانگین	معنی‌داری
۱۶۷/۹	کاردانی	کارشناسی	-۱/۴	۰/۰۲۷
۱۶۹/۳	کارشناسی	ارشد	۰/۶	۰/۰۱۹
۱۶۸/۴	ارشد	دکتری	۰/۹	۰/۰۱۰
۱۶۸/۲	دکتری	ارشد	۱	۰/۰۰۶
		دکتری	۰/۵	۰/۰۲۰
		دکتری	۰/۲	۰/۰۰۱

نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه‌های تحقیق نشان داد که بین میزان اعتماد اجتماعی برحسب سبک زندگی در میان دبیران زن ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهر تبریز تفاوت وجود دارد. این نتیجه با نتایج تحقیقات اکرامی (۱۳۹۲)، لوران (۲۰۱۴)، باکاک (۲۰۰۹)، کاملاً همخوانی دارد. یافته‌های به دست آمده از تحلیل واریانس با نتایج تحقیقات سزایی (۱۳۹۳)، امینی (۱۳۹۱)، بهنژاد (۱۳۹۰) و اسوندسن (۲۰۱۳)، در برخی نتایج همخوانی دارد ولی در برخی نتایج همخوانی ندارد و با نتایج تحقیق پورمهدی (۱۳۹۱)، ناهمسو می‌باشد.

با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق پیشنهاد می‌شود: دولت، مسئولین، نیروی انتظامی، رسانه‌ها و به ویژه رسانه‌های تصویری مانند سینما و تلویزیون برنامه‌هایی تهیه و ارائه نمایند که در آن‌ها ضمن رعایت سبک‌های معمول زندگی در جامعه ایرانی، حس اعتماد در موارد ذیل تقویت شود:

اعتماد به عشاق و همسران، دوستان و همکاران، اعتماد میان رئیس و کارمند، معلم و شاگرد و ... اعتماد به جنسیت‌ها (مردان و زنان)، اعتماد به گروه‌های سنی (جوانان، میانسالان و بزرگسالان)، اعتماد به نژاد، قومیت، مذهب و ... اعتماد به مدرسه و دانشگاه ارتش، دادگاه، نیروی انتظامی، بانک‌ها، بازار سهام، دولت، مجلس و ...

اعتماد به نهادهای مدنی مانند انجمن‌ها، احزاب، اتحادیه‌ها.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۸۹). الگوهای سبک زندگی در ایران. **نامه علوم اجتماعی**. دوره سوم، شماره ۶. ازکیا، مصطفی. (۱۳۸۹). **جامعه‌شناسی توسعه**. تهران: انتشارات کیهان.
- استونز، راب. (۱۳۸۳). **متفکران بزرگ جامعه‌شناسی**، ترجمه: مهرداد، میردامادی. تهران: نشرمرکز.
- اکرامی، علی. (۱۳۹۲). **اعتماد اجتماعی حلقه مفقوده سبک‌های نوین زندگی (مطالعه موردی: منطقه ۳ تهران)**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان.
- امیرکافی، مهدی. (۱۳۹۰). **اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن. فصلنامه نمایه پژوهشی**. سال پنجم، شماره ۱۸. انعام، ر. (۱۳۹۰). **بررسی اعتماد بین شخصی در میان روستاییان شهریار**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۸۸). **تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی**. ترجمه: مریم، وتر. تهران: نشر کویر.
- باقری‌نژاد، ولی‌الله. (۱۳۹۱). **عوامل موثر بر سبک زندگی دانشجویان دانشگاه آزاد پارس‌آباد**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- تاجبخش، کیان. (۱۳۸۴). **اعتماد، دموکراسی و توسعه**. تهران: نشر شیرازه.
- سیاهپوش، امیر. (۱۳۹۲). **فراتحلیل سرمایه اجتماعی در ایران**. پایان‌نامه ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران.
- موسی‌زاده، شهلا. (۱۳۹۴). **بررسی رابطه بین سبک زندگی و باورهای دینی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ورزقان**.
- شهبازی، محمد. (۱۳۹۲). **سبک‌های زندگی جهان و طنانه در میان جوانان ایرانی و دلالت‌های سیاسی آن. نامه علوم اجتماعی**، دوره سوم، شماره ۶.
- علی‌پور، پروین؛ زاهدی، محمدجواد و شیانی، ملیحه. (۱۳۹۲). **اعتماد و مشارکت، بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت در شهر تهران. مجله جامعه‌شناسی ایران**. دوره دوازدهم، شماره ۸.
- فاضلی، محمد. (۱۳۹۲). **مصرف و سبک زندگی. نشر صبح صادق**. دوره دوم، شماره ۱۰.
- گالایی، فاطمه. (۱۳۸۹). **نقش اعتماد در امر توسعه با تاکید بر عملکرد و نقش شوراهای اسلامی**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۸). **تجدد و تشخیص**. ترجمه: ناصر، موقیان. تهران: نی.
- Reeskens, Tim and Marc, Hooghe. (2007). cross- cultural measurement equivalence of generalized trust. **human science journal. polska**, 2 (8), P.p: 515-532.